

Vihreän liiton valtuuskunta 4.2.2007:

Oikeusvaltio on hintansa väärsti

Hallituksen viime vuosien toimia on seurannut oikeushallintoon vakava resurssivaje. Resurssivaje vaarantaa kansalaisten oikeusturvan ja oikeusvaltion perustoiminnot. Lisäbudjetein on saatu pahimpia ongelmia esim. vankeinhoidossa jotenkuten paikattua. Silti tuomioistuimissa, syyttäjälaitoksessa että vankeinhoidossa on merkittäviä investointitarpeita sekä henkilöstöpulaa. Edellinen ilmenee oikeuskäsittelyjen viipymisenä ja yleisen turvallisuuden vaarantumisena muun muassa siksi, että vankeinhoito ei pysty ehkäisemään uusintarikollisuutta niin hyvin kuin mitä uusi vankeuslaki mahdollistaisi.

Vihreät yhtyvät eduskunnan lakivaliokunnan yksimielisiin kannanottoihin oikeusministeriön resurssivajeesta ja esittävät, että seuraavissa hallitusneuvotteluissa oikeusministeriön pitkään jatkuneet ongelmat korjataan korottamalla ministeriön budjettiraameja pysyvästi 5 prosentilla. Tämä mahdollistaa pitkäjänteisen toiminnan; olisi mahdollista investoida muun muassa välttämättömään tietotekniikkaan ja uusiin, nykyistä suurempiin mutta harvalukuisempiin, kärjäoikeuksiin.

Nykyinen rahanpuute johtaa kasvaviin kuluihin. Sopimushoitorangaistus, johon ei ole rahan puutteen seurauksena panostettu, maksaisi itsensä (700 000 euroa vuodessa) takaisin jo muutamassa vuodessa vähentyneinä vankeus- päihde- ja sosiaalikuluna. Myös reilun 3 miljoonan euron investointi kiinteistökauppatietojärjestelmään maksaisi itsensä takaisin muutamassa vuodessa.

Budjettiraamien kertakorotus mahdollistaisi uuden vankeinhoitolain toteuttamisen sekä hyvän henkilöstöpolitiikan. Vanhasen hallituksen ns. tuottavuusohjelman vaatimista yli 7000 viran leikkaustavoitteista tulee luopua. Henkilöstöä tulee vähentää vain siltä osin, kun uudet investoinnit ja lakimuutokset todellisuudessa vähentävät henkilöstötarvetta. Uuden vankeuslain toteuttaminen edellyttää, että esimerkiksi vankeinhoidossa perustetaan 50 uutta virkaa 311 viran leikkaamisen sijaan.

Toimiva tuomioistuin takaa oikeudenmukaisuuden

Oikeuslaitoksen resurssit eivät ole seuranneet poliisin lisääntyneitä resursseja. Tämä on johtanut esimerkiksi syyteharkinta-aikojen ja käsittelyaikojen pitenemiseen ja sitä kautta kansalaisten perustuslaillisen oikeusturvan heikkenemiseen. Oikeuslaitoksen resurssit ovat riittämättömät ja käsittelyajat liian pitkiä. Myös Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on kiinnittänyt huomiota ongelmaan.

Valtion tuottavuusohjelmassa aiotaan vähentää oikeusministeriön hallinnonalalta 720 virkaa vuosina 2007-2011. Vaarana on, että yleinen luottamus oikeuslaitokseen ja oikeusturvan toteutumiseen heikkenee, eikä tuomioistuin pysty toteuttamaan oikeudenmukaisuutta toiminnassaan. Vihreät vaativat että Oikeuslaitoksen resurssit on turvattava lisärahoituksella ja hallinnonalan virkojen vähentämistä on harkittava uudelleen.

Sopimushoito vaihtoehdoksi vankeudelle

Oikeusministeriön asettama toimikunta ehdotti jo vuonna 2002, että uusi sopimushoidoksi kutsuttava rangaistus päihdeongelmallisille rikoksentehtäjille otettaisiin kokeiluluontoisesti käyttöön.

Ehdotuksen mukaan sopimushoito olisi vaihtoehto ehdottomalle vankeusrangaistukselle ja se voitaisiin tuomita lähinnä sellaisille rikoksiin syyllistyneille, joilla alkoholin tai huumeaineiden väärinkäyttö on merkittävästi vaikuttanut rikoksen tekemiseen ja joita ei päihdeongelman vuoksi voida tuomita yhdyskuntapalveluun.

Sopimushoitoa ei ole toteutettu, vaikka se onkin kirjattu nykyisen hallituksen hallitusohjelmaan ja eduskunnan lakivaliokunta on useita vaalikausia peräkkäin vaatinut sopimushoitoa osaksi seuraamusjärjestelmää. Sopimushoito tulee saattaa osaksi seuraamusjärjestelmää myös Suomessa.

Vankeinhoitajien työssä jaksamista on tuettava

Vankeinhoito kärsii virkavajeesta ja työvoimapulasta. Valtion tuottavuusohjelman mukaan virkoja karsitaan 311, vaikka virkoja tarvittaisi selkeästi lisää, jotta uuden vankeuslain mukaisista vankeinhoidon velvoitteista voidaan selviytyä. Vuodesta 2002 vankeinhoitajien ylittöiden määrä on noussut puolella ja sairastavuus 20 prosenttia.

Henkilöstövaje välittyy myös vankiloiden toiminnalliselle tasolle, koska vankien lakisääteisiä toimintoja ei voida suunnitella ja toteuttaa asiaankuuluvalla tavalla. Jopa 60 % vangeista on lakisääteisen toiminnan ulkopuolella. Tämä johtaa levottomuuteen vankien keskuudessa, mikä lisää entisestään vankeinhoitajien työn kuormittavuutta. Vankien ongelmat ovat syventyneet vuosi vuodelta ja työ heidän parissaan on entistä vaativampaa.

Riittävä koulutus on yksi edellytys työssä jaksamiselle. Vankeinhoidon koulutuksessa tulee ottaa entistä paremmin huomioon moniongelmaisen asiakkaan kohtaaminen. Vankeinhoidon kroonista työntekijäpulaa voidaan helpottaa vain sillä, että Rikosseuraamusalan koulutuskeskus ja vankeinhoitolaitokset alkavat tehdä yhteistyötä sijaisvartijoiden pätevoittämiseksi. Vihreiden mielestä alan työkokemuksen tulee olla etu koulutukseen hakiessa.